

تحلیل راهبردهای ارتقاء کیفی لبه مهران رود مجاور بازار تاریخی تبریز با کاربست مدل برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM)

نازنین فرهودیان: دانشجوی دکتری طراحی شهری گروه شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران
farhoodian.nazanin@gmail.com
اکبر عبدالله زاده طرف*: استادیار گروه شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران
taraffarat@yahoo.com

چکیده

مهران رود در تبریز به عنوان یکی از عناصر اصلی استخوان بندی شهر شناخته می شود و حضورش در تمامی طول شهر مشهود است. آنچه که در احیاء بافت تاریخی در مجاورت مهران رود انجام گرفته فاقد هر نوع توجه به بعد انسانی و بسترسازی برای ارتقاء تعاملات اجتماعی است. حال آنکه ارتقاء کیفی لبه رودخانه می تواند به شهر هویتی دیگر گونه بخشد؛ چنان که در تصویر ذهنی شهروندان و گردشگران به عنوان نشانه شاخص شهری حکم گردد. بنابراین هدف از این پژوهش ارائه راهبردهایی در راستای ارتقاء کیفی فضای شهری لبه مهران رود تبریز می باشد. برای این منظور از تکنیک های تحلیل کیفی (SWOT) و مدل برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM) بهره گرفته است. یافته های حاصل از تحلیل (SWOT) نشان می دهد که به دلیل غلبه ضعف ها بر قوت ها از یک سو و نیز غلبه فرصت ها بر تهدیدات از سوی دیگر نوع راهبردها باید بازنگرانه و انطباقی (WO) باشد. به طوری که مختصات نقطه تلاقی عوامل داخلی و خارجی (۲/۳۶ و ۲/۷۶) در ناحیه مربوطه به راهبردهای محافظه کارانه قرار گرفته است. نتایج حاصل از تحلیل کمی (QSPM) نیز بیانگر آن است که استراتژی ایجاد شبکه هم پیوند پیاده از لبه رودخانه به سمت بافت تاریخی مجاور با احراز نمره (۶/۴۰۶) از اولویت عمل بیشتری در اجرا برخوردار است. بنابراین با ایجاد گشایش فضایی در بدنه های صلب مجتمع تجاری صاحب الامر و پل بازارها با تقویت نفوذپذیری عملکردی و بصری می توان این محدوده را به یک لبه فعال شهری تبدیل نمود.

واژگان کلیدی: کیفیت، رودکنار، SWOT، QSPM، مهران رود

مقدمه

شهر به عنوان ظرف انسان می بایست در جهت آسایش ساکنین خود واجد حداقل استانداردهایی باشد که تحت عنوان کیفیت یاد می شود (فرجی ملائی، ۱۳۹۴: ۶۲). وقوع انقلاب صنعتی و تغییر مقیاس طراحی از ۵ k/h به ۶۰ k/h باعث گردید تسلط فضا از اختیار انسان بیرون آمده و در اختیار خودرو قرار بگیرد؛ سطح تعاملات کاهش یافته و فضا فاقد بعد انسانی گردد (شکوهی دولت آبادی و مسعود، ۱۳۸۹: ۵۶). به واسطه انتقادات متفکرانی هم چون «جین جیکوبز»^۱، مبنی بر این که از تنوع زندگی شهری به واسطه خلق مناطق مرده و خالی، پاکسازی ها از طریق برنامه تجدید حیات شهری و برنامه ریزی کاربری های جداگانه از طریق ایده منطقه بندی، غفلت شده (Abdul Latip et al, 2012: 148)؛ اواخر دهه ۶۰ میلادی گرایش عمده دانش شهرسازی به سمت تجدید حرکت سواره در جهت احیاء فضاهای شهری تغییر کرد (Tibbalds, 1992: 15). با گسترش ساخت و سازهای بی رویه در شهرهای امروز، توجه به عناصر طبیعی می تواند در کم کردن آثار نامطلوب آن ها تاثیر بسزایی داشته باشد. از طرفی در میان هیاهو و پیچیدگی زندگی امروز نیاز به وجود فضاهایی که گذران اوقاتی را به دور از دغدغه های زندگی در بستر طبیعی پاسخگو باشد، بسیار احساس می شود. از سوی دیگر رودخانه ها به عنوان یکی از عوامل مهم در مکان یابی، شکل گیری و گسترش شهرها، از جمله عناصر طبیعی هستند که از آغاز پیدایش شهرها، با آنان همراه بودند و در نتیجه در استخوان بندی اصلی و ساختار شکلی آن ها نقش مهمی دارند (کوکبی و امین زاده، ۱۳۸۷: ۱۰۶).

مهران رود در تبریز به عنوان یکی از عناصر اصلی استخوان بندی شهر شناخته می شود و حضورش در تمامی طول شهر مشهود است. ایجاد دیواره های سنگی در سال ۱۳۱۳ برای مصون نگه داشتن اهالی شهر در برابر سیل از یک سو و احداث پل بازارها و دو لبه تجاری پیرامون رودخانه فاقد هر گونه نفوذپذیری بصری و کالبدی با بافت پیرامونی از سوی دیگر، که محصول طراحی دهه های اخیر به حساب می آید ارمانی جز ایجاد فضاهای گمشده و غیر قابل دفاع به همراه نداشته است. آنچه که در احیاء بافت تاریخی در مجاورت مهران رود انجام گرفته فاقد هر نوع توجه به بعد انسانی بوده است حال آن که محور پیاده با جهت گیری موازی نسبت به محور طبیعی مهران رود و با حضور عناصر تاریخی، فرهنگی و اقتصادی که در مجاورت آن قرار گرفته اند فضای جمعی در مقیاس شهر شکل داده که زمینه ساز حضور مردم و تقویت پیوند میان شهر و بستر طبیعی آن شده است. بنابراین جلوگیری از افول ارزش های چنین مکان هایی که در گذشته نقش مهمی در حیات اجتماعی شهرها داشته اند و امروز نیز می توانند به این نقش خود ادامه دهند از ضرورت های طراحی شهری محسوب می شود. احیاء رودخانه می تواند به شهر هویتی دیگر بخشد چنان که در تصویر ذهنی شهروندان و گردشگران به عنوان نشانه شاخص شهری حک گردد. بنابراین این پژوهش با هدف ارتقاء کیفی لبه مهران رود درصدد پاسخگویی به این پرسش ها می باشد: ۱- راهبردهای پیشنهادی برای ارتقاء کیفی محدوده با کاربری تکنیک SWOT از چه نوعی هستند؟ ۲- اولویت بندی راهبردهای ارتقاء کیفی با کاربرد مدل QSPM چگونه است؟

پیشینه پژوهش

این پژوهش در راستای بهره گیری از تجربیات جهانی اقدام به بررسی برخی از نمونه های موفق در ارتباط با احیاء رودکنارها به قرار زیر نموده است:

کنار رودخانه «بیلباتو، اسپانیا»^۲: شرکت «بالموری و همکاران»^۳ مرکز سابق صنعتی شهر بیلباتو را دگرگون نمود. این منطقه اکنون به عنوان ناحیه فرهنگی بین المللی و مقصد توریستی احیاء شده است. توسعه این مجموعه فرهنگی و محوطه فضای سبز در جوار موزه مشهور «گوگنهایم»^۴ بیلباتو اثر «فرانک گری»^۵ صورت پذیرفته است. در عملیات توسعه شهری یک خط ریل قطار شهری جدید در کنار امتداد سبز رودخانه احداث شده است تا از ترافیک شهر کاسته شود و سه چشم انداز گوناگون شهری برای توسعه فضای سبز دخیل بودند که شامل پارک، میدان و باغ می شوند. میدان «یوسکدی»^۶ بخش تاریخی شهر را به این پارک و رودخانه متصل می گرداند. این میدان به عنوان یک گذرگاه است و ساختمان های اطرافش را به هم می دوزد (www.balmori.com).

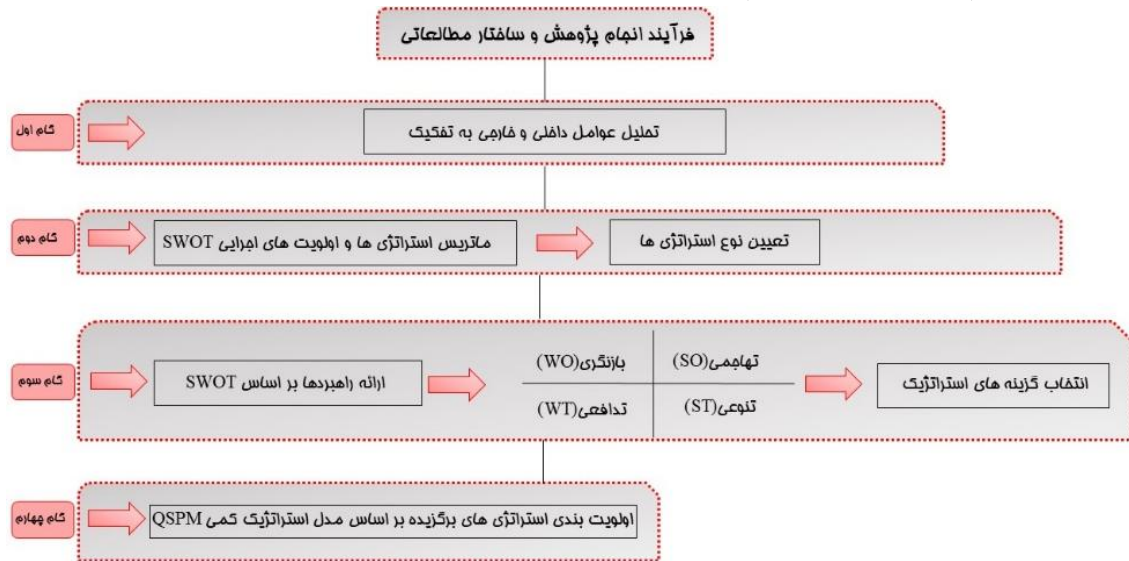
کناره ی آب شهری «پرتلند، اورگون»^۷: مانند دیگر توسعه های کناره ی آب، آلودگی، ساختمان های قدیمی و تمرکز بر بحران های اجتماعی جمعیت، از موانع تحقق موفقیت در فرآیند احیاء به شمار می آمدند (پورجعفر، ۱۳۹۲: ۱۹۹). دستورالعمل های مربوطه، منطقه بندی ارتفاعی، عقب نشینی، توده و مسیر سبز، کاربری ها و پارکینگ را مشخص کرد. زیست پذیری با تاکید بر ایجاد واحدهای همسایگی با مقیاس انسانی و با قابلیت پیاده روی از طریق گسترش مسیرهای پیاده، درون بخش تاریخی گسترش یافت ترامواها ارتباط میان محدوده و مرکز شهر را بر عهده گرفتند (www.portlandstreetcar.org), (www.pdc.us).

کنار رودخانه «منزنرس، اسپانیا»^۸: در کنار رودخانه «منزنرس» واقع در فضای شهری مادرید، پروژه عظیمی به طول شش کیلومتر طراحی و اجرا شد. در دهه شصت میلادی با ساختن بزرگراهی در مجاورت این رودخانه، به دلیل ایجاد فاصله بین فضای شهری و مسیر رود، بزرگراه تبدیل به مانعی بصری شده و دسترسی از شهر به فضای طبیعی را دچار اختلال کرد. پس از چندی با تخریب این بزرگراه به دلیل ناکارآمدی آن، فضای مناسبی برای ایجاد پیاده راه و تفرجگاه سبز شهری فراهم آمد. مجموعه طراحی شده توسط گروه «وست ایت»^۹ شامل فضاهای پیاده راهی و نیز فضای جمعی و تفرجی که همگی در لبه رودخانه شکل گرفتند. این تحول بزرگ شامل ساخت تونل ها برای اسکان و تامین جای ترافیک ماشین، آزاد گذاشتن سطح زمین برای ساخت و ساز باغ ها و ایجاد مسیرهای پیاده روی می شد و در عین این که میراث شهر را حفظ نموده، رودخانه را به بخش های دیگر شهر پیوند می دهد (سریری، ۱۳۹۲: ۶۲).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع کاربردی و با رویکرد توصیفی-تحلیلی با استفاده از تحلیل کیفی SWOT و مدل کمی QSPM به تحلیل راهبردهای ارتقاء کیفی در لبه مهران رود مجاور بازار تاریخی تبریز پرداخته است. تکنیک SWOT، ابزاری برای تحلیل وضعیت و تدوین راهبرد است و این امر از طریق بازشناسی قوت ها و ضعف های درونی سیستم؛ طبقه بندی فرصت ها و تهدیدهای موجود در محیط خارج سیستم؛ تکمیل ماتریس SWOT و تدوین راهبردهای گوناگون برای هدایت سیستم در آینده صورت می گیرد. یکی از تکنیک ها و ابزارها برای ارزیابی گزینه های استراتژیک و مشخص نمودن جذابیت بین آن ها که در مرحله تصمیم گیری مورد استفاده قرار می گیرد، ماتریس برنامه ریزی استراتژی کمی QSPM است. در واقع این تکنیک استراتژی ها را اولویت بندی می نماید. بنابراین در این پژوهش در مرحله اول عوامل داخلی و خارجی به تفکیک مورد بررسی قرار گرفتند. در مرحله دوم برای تجزیه و تحلیل همزمان عوامل داخلی و خارجی از ماتریس استراتژی ها و اولویت های اجرایی SWOT استفاده شد. در واقع با انجام مراحل مذکور نوع استراتژی هایی که برای ارتقاء کیفی محدوده باید به کار گرفت تعیین شدند. در مرحله سوم بر اساس تکنیک SWOT، راهبردها در ۴ گروه تهاجمی، تنوعی، بازنگری و تدافعی ارائه گردید. و در نهایت از میان راهبردهای ارائه شده سه آلترناتیو استراتژیک انتخاب گردید. در مرحله چهارم با استفاده از تکنیک برنامه ریزی استراتژیک کمی QSPM، استراتژی های برگزیده اولویت بندی شدند. جامعه

آماري پژوهش ۵۰ نفر از صاحب نظران در حوزه طراحی شهری و شهرسازی می باشد که با ارائه ابزار پرسشنامه اطلاعات از وضع موجود محدوده مورد مطالعه جمع آوری گردیده است. فرآیند انجام پژوهش در نمودار ۱ ترسیم گردیده است.

نمودار ۱- فرآیند انجام پژوهش منبع: نگارندگان

مبانی نظری

مفهوم کیفیت شهری و ضرورت ارتقاء آن

مفهوم کیفیت محیط شهری در اولین کنفرانس موسوم به «هیبیتات» ۱۰ در سال ۱۹۷۶ بدین صورت آمده است: "برآوردن نیازهای اساسی انسان و عدالت اجتماعی که این نیازها عبارتند از: غذا، مسکن، شغل، بهداشت، آزادی، شرافت، امکان پیشرفت فردی و توزیع عادلانه درآمدهای توسعه" (رزاقی اصل، ۱۳۸۵: ۲۱). پاکزاد دو مفهوم کیفیت و کمیت را این گونه بیان می کند: ۱- کیفیت: چگونگی یک شیء که تاثیر عاطفی و عقلانی بر مخاطب می گذارد و ۲- کمیت: اندازه، میزان، مقدار تراکم یک شیء و جنسیت (پاکزاد، ۱۳۸۹: ۱۰۶). مدل مکان پایدار گلکار نیز کیفیت طراحی شهری را به عنوان برآیند سه نیرو (مولفه) کیفیت عملکردی، تجربی-زیباشناختی و زیست محیطی شهرها در نظر می گیرد (گلکار، ۱۳۹۰: ۱۳۰). نظرات برخی از اندیشمندان در زمینه کیفیت محیطی، در قالب جدول ۱ ارائه گردیده است. ارتقاء کیفیت فضاهای عمومی شهری جهت ایجاد سرمایه ی اجتماعی و تقویت یکپارچگی جامعه امری ضروری است (پاکزاد، ۱۳۹۱: ۱۷۰).

برای ساخت شهر با چهره ای انسانی تر، ناگزیر باید به فضاهایی روی آورد که همگانی اند و زنده ترین حرکت های شهری در آن رخ می دهد (توسلی و بنیادی، ۱۳۸۶: ۷). مناطق تاریخی شهری منعکس کننده سیر تکاملی جامعه و هویت فرهنگی منحصر به خود هستند. علاوه بر این، آن ها بخشی جدایی ناپذیر از یک زمینه گسترده تر طبیعی یا انسان ساخت هستند که هر دو باید به صورت مجزا دیده شوند. امروزه در رقابت جهانی شهری، چیزی که به طور فزاینده درک می شود، این است که هر میزان شهری متمایزتر باشد، شانس بیشتری برای موفقیت آن است. طبق گفته ی «یون» ۱۱ (۲۰۰۵) حفاظت شهری منجر به برتری مدنی و منافع اقتصادی منحصر به فرد می شود. «ریبرگ وبستر و کیناهان» ۱۲ (۲۰۱۳) توانایی حفظ میراث را به عنوان «عامل تغییر شهری» و «عامل تسهیل توسعه اقتصادی» اثبات کردند (Deghati Najd et al, 2015: 115).

جدول ۱- معیارهای ارائه شده در زمینه کیفیت محیط منبع: (بهزادفر و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۲)

نظریه پرداز	مولفه ها، اصول و معیارهای ارائه شده (مفاهیم وابسته و پیوسته)
کامیلو سیتنه	محصوریت، توده تعریف کننده فضا، شکل، آثار تاریخی
کوبین لینچ	سرزندگی، معنی، تناسب، دسترسی، نظارت و اختیار، کارایی، عدالت
PPS	دسترسی و به هم پیوستگی، آسایش و منظر، استفاده و فعالیت ها، اجتماع پذیری، برخوردهای معنی دار اجتماعی، معرفی هویت اجتماعی، افزایش احساس راحتی، دسترسی های خوب، جذب اقشار مختلف، حمایت اقتصادی
جین جیکوبز	لحاظ فعالیت های مناسب پیش از توجه به نظم بصری محیط، کاربری مختلط چه به لحاظ نوع استفاده و چه از نظر حضور ابنیه با سن های مختلف، توجه به خیابان، نفوذپذیر بودن، قابل دسترس بودن بافت، اختلاط اجتماعی و انعطاف پذیر بودن فضاها
تیبالدز	اهمیت مکان ها نسبت به ساختمان ها، استفاده از تجربه شهرسازی سنتی، ادغام کاربری ها و فعالیت های شهری، توجه به مقیاس انسانی در طرح ها، تامین آزادی عابران پیاده، قابلیت دسترسی و انتخاب برای همگان، ایجاد خوانایی و وضوح محیط، توجه به ماندگاری و پایداری محیطی، توجه به رشد تدریجی و پویای محیط، ادغام مضامین نه گانه و دستیابی به ترکیب های موثرتر محیطی
متیو کرمونا	دسترسی، سخت فضا و نرم فضا، فضای همگانی، ایمنی و امنیت، منظر شهری، اختلاط و تراکم، همه شمول بودن، مدیریت زمانی
بنتلی	نفوذپذیری و گوناگونی، خوانایی، انعطاف پذیری، تناسب بصری، غنای حسی، رنگ تعلق
آلن جیکوبز و ایلبارد	سرزندگی، هویت و کنترل، دسترسی به فرصت ها، تخیل و شادی، اصالت و معنا، زندگی اجتماعی، خود انکایی شهری، محیطی برای همه
ترانسیک	حفظ تسلسل حرکت ها، محصوریت فضاها، پیوستگی لبه ها، کنترل محورها و پرسپکتیوها، ممزوج نمودن فضاهای درون و بیرون

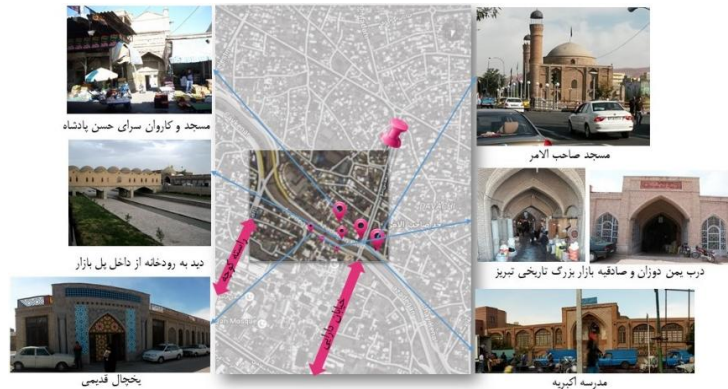
مفهوم رودکنار و اهمیت آن در طراحی شهری

واژه کنار آب یا آب کنار به محدوده های شهری که در ارتباط مستقیم با آب قرار دارند اطلاق می شود. احیاء محدوده های کنار آب از پدیده های جذاب فرآیند تجدید حیات شهری از سال ۱۹۸۰ است. پروژه های کنار رود می توانند در مقیاس های مختلف از یک پلازا گرفته تا یک مسیر سبز طراحی گردند (پور جعفر، ۱۳۹۲: ۳)

۴۲). بسته به ویژگی های خاص مناطق مورد مطالعه، مفهوم توسعه رودکنار به طور کلی اشاره دارد به اینکه فعالیت ها به ایجاد تعادل بین کارکردهای کار، زندگی و تفریحی افراد منجر خواهد شد. فرآیند توسعه رودکنار ترجیحات جامعه را به منظور بهبود وضعیت آن در برمی گیرد. این ترجیحات معمولاً به موارد زیر گروه بندی می شوند: کسب و کار، تفریحی، مسکونی، زیست محیطی، تاریخی و تجاری (Vayona, 2011: 425). متأسفانه امروزه در کشور ما این موهبت طبیعی بیشتر عاملی مزاحم و سرکش تلقی می گردد و پشت دیوارهای صلب از نظر مخفی می شود تا صرفاً خطرات ناشی از طغیان و سیلاب رود کنترل گردد. نتیجه این برخوردها آن است که در بسیاری از شهرهایمان با وجود برخورداری از امکان تماس با آب، لبه آب دیگر به عنوان فضای شهری محلی از اعراب ندارد (پاکزاد، ۱۳۹۱: ۳۴۱).

محدوده مورد مطالعه

رودخانه مهران رود، خط القعر دره ای که شهر تبریز بر آن مستقر است؛ رودخانه کم جریانی با عرض ۳۰ متر، درازای ۱۸ کیلومتر و عمق ۴ متر است که مورد محوری طبیعی از شرق تا غرب شهر است (مجتهدی، ۱۳۸۷: ۱۵). در سال ۱۳۱۳ شهردار وقت به منظور حفاظت شهر در برابر سیلاب ها، اقدام به مسیرگشایی و احداث دیواره سنگی در تمام طول رودخانه نموده است. این امر با اینکه تبریز را برای همیشه در برابر طغیان مهران رود مصون کرد اما این رودخانه را از بافت اطراف منفک نمود و باعث فراموش شدن آن گردید (مشروطی، ۱۳۹۰: ۲).

شکل ۱- معرفی محدوده مطالعاتی، لبه مهران رود مجاور بازار تاریخی تبریز منبع: www.maps.google.com و عکاسی میدانی نگارندگان

یافته ها

به منظور بررسی عوامل داخلی موثر بر ارتقاء کیفی محدوده نقاط قوت و ضعف و برای بررسی عوامل خارجی نقاط فرصت و تهدید مورد بررسی قرار گرفت که نتایج حاصل از آن در قالب جداول ۲ و ۳ ارائه گردیده است.

جدول ۲- تحلیل عوامل داخلی منبع: نگارندگان

رتبه	ضرب اهمیت	امتیاز وزنی = ضرب رتبه	عوامل داخلی استراتژیک (نقاط قوت و ضعف)
۴	۰/۰۴۸	۰/۱۹۲	S1: هم جوار لبه رودخانه با بازار تاریخی تبریز به عنوان قطب محرک اقتصادی
۴	۰/۰۳۷	۰/۱۴۸	S2: وجود اختلاط کاربری (تاریخی-فرهنگی- مذهبی-تجاری-طبیعی)
۳	۰/۰۳۵	۰/۱۰۵	S3: استقرار در مجاورت شریان های اصلی شهر
۳	۰/۰۲۲	۰/۰۶۶	S4: وجود پارک در بخش انتهایی رودخانه به عنوان فضایی تفریحی
۳	۰/۰۲۶	۰/۰۷۸	S5: وجود کاربری های سازگار با محدوده
۴	۰/۰۴۳	۰/۱۷۲	S6: وجود پتانسیل های تاریخی و باهویت نظیر مسجد صاحب الامر و مدرسه اکبریه
۳	۰/۰۲۶	۰/۰۷۸	S7: وجود ساختمان های هماهنگ با زمینه در طراحی های جدید
۳	۰/۰۲۵	۰/۰۷۵	S8: وجود جداره های پیوسته و متصل در هر دو لبه رودخانه (تداوم بصری)
۳	۰/۰۲۴	۰/۰۷۲	S9: وجود خط آسمان منظم و پیوسته در هر دو لبه رودخانه
۴	۰/۰۴۵	۰/۱۸	S10: حضور نشانه های شهری (مسجد صاحب الامر-مدرسه اکبریه- یخچال- بازار تبریز)
۳	۰/۰۲۷	۰/۰۸۱	S11: رعایت مقیاس انسانی در ساخت ابنیه جدید پیرامون لبه رودخانه
۳	۰/۰۲۲	۰/۰۶۶	S12: وجود محصوریت مطلوب در اغلب نقاط سایت
۳	۰/۰۲۱	۰/۰۶۳	S13: استفاده از مصالح بوم آورد در طراحی ابنیه جدید
۳	۰/۰۲۵	۰/۰۷۵	S14: وجود پوشش گیاهی در هر دو لبه رودخانه
۱	۰/۰۴۷	۰/۰۴۷	W1: نبود اتصالات کافی از سمت مجتمع صاحب الامر به سوی رودخانه و تنزل نفوذپذیری
۱	۰/۰۴۰	۰/۰۴۰	W2: تسلط سواره بر هر دو لبه رود و عدم توجه به پیاده
۲	۰/۰۲۳	۰/۰۴۶	W3: نبود دسترسی مستقیم به رودخانه به دلیل کانال کشی با جداره های صلب بتنی
۱	۰/۰۲۶	۰/۰۲۶	W4: نبود تسهیلات رفاهی و خدماتی برای رفع نیاز شهروندان
۲	۰/۰۳۲	۰/۰۶۴	W5: فراهم نبودن بستر محیط برای حضور اقشار مختلف جامعه (زنان-کودکان و...)
۲	۰/۰۲۶	۰/۰۵۲	W6: نبود قرارگاه های رفتاری و پاتوق ها
۲	۰/۰۲۱	۰/۰۴۲	W7: نبود پارکینگ کافی در محدوده بلافاصله سایت
۲	۰/۰۲۸	۰/۰۵۶	W8: نبود ایستگاه اتوبوس در نزدیکی ورودی لبه رودخانه
۲	۰/۰۲۷	۰/۰۵۴	W9: نبود حس تعلق نسبت به رودخانه از جانب شهروندان
۱	۰/۰۲۷	۰/۰۲۷	W10: افت امنیت به علت وجود فضاهای غیرقابل دفاع و نبود نظارت اجتماعی

۰/۰۴۱	۱	۰/۰۴۱	W11: وجود پل بازارها با جداره های صلب و پایین آمدن نفوذ پذیری بصری
۰/۰۵۲	۲	۰/۰۲۶	W12: انسداد دید و منظر به سمت رودخانه برای پیادگان در حال تردد
۰/۰۳۱	۱	۰/۰۳۱	W13: نبود مبلمان شهری برای نشست، مکث و تماشا (انعطاف پذیری)
۰/۰۰۵	۲	۰/۰۲۵	W14: نبود منظر مناسب در شب به دلیل عدم نورپردازی
۰/۰۴۲	۲	۰/۰۲۱	W15: وجود اغتشاش بصری در قسمت انتهایی محور به سمت سامان میدانی
۰/۰۴۶	۲	۰/۰۲۳	W16: عدم تعریف ورودی مشخص به کنار رود و از پل بازارها به سمت بازار سنتی
۰/۰۴۴	۲	۰/۰۲۲	W17: عدم آگیری کامل رودخانه
۰/۰۴۲	۲	۰/۰۲۱	W18: عدم کاشت هدفمند گیاهان در محدوده
۰/۰۴۶	۲	۰/۰۲۳	W19: آلودگی زیست محیطی رودخانه
۰/۰۴۸	۲	۰/۰۲۴	W20: نبود آسایش اقلیمی
۲/۳۶۷	-	۱	جمع نهایی نمرات

جدول ۳- تحلیل عوامل خارجی منبع: نگارندگان

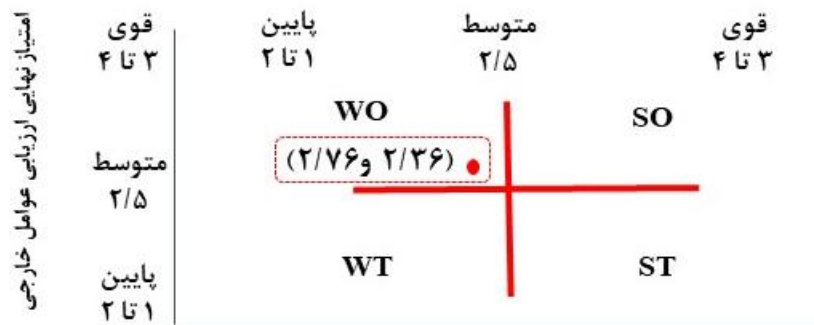
امتیاز وزنی = ضرب رتبه	رتبه	ضرب اهمیت	عوامل خارجی استراتژیک (نقاط فرصت و تهدید)
۰/۱۹۲	۴	۰/۰۴۸	O1: امکان ایجاد شبکه هم پیوند پیاده به سمت سامان میدانی و مسجد صاحب الامر
۰/۱۵۶	۴	۰/۰۳۹	O2: فرصت ایجاد فعالیت های متنوع برای گروه های مختلف جمعیتی
۰/۰۶۳	۳	۰/۰۲۱	O3: فرصت ایجاد دسترسی مستقیم شهروندان به آب
۰/۱۰۵	۳	۰/۰۲۵	O4: فرصت افزایش اتصالات دو لبه رودخانه با یکدیگر
۰/۱۷۲	۴	۰/۰۴۳	O5: فرصت ایجاد لبه فعال شهری با استقرار کاربری های غیر رسمی (کارآفرینی)
۰/۱۸۸	۴	۰/۰۴۷	O6: فرصت ایجاد پیاده راه در لبه جنوبی رودخانه (پیاده مداری)
۰/۱۲۶	۳	۰/۰۴۲	O7: فرصت ایجاد کاربری های دارای سربز (تداوم عملکردی)
۰/۱۲	۳	۰/۰۴۰	O8: نمایش هنر مردمی برای افزایش طراوت و شادابی (تئاتر و موسیقی خیابانی و...)
۰/۱۲۳	۳	۰/۰۴۱	O9: امکان برپایی نمایشگاه های هنری و فرهنگی
۰/۱۲۳	۳	۰/۰۴۱	O10: امکان ایجاد تفرج و تماشای طبیعت با بهره گیری از فضای رودخانه
۰/۱۸	۴	۰/۰۴۵	O11: امکان تعریف سکانس بندی در طول رودخانه و ایجاد تنوع بصری
۰/۰۹۶	۳	۰/۰۲۲	O12: بهره گیری از الگوهای معماری بناهای تاریخی موجود در طراحی های جدید
۰/۱۸۸	۴	۰/۰۴۷	O13: تقویت نقش نشانه ای رودخانه با احیاء لبه آن به عنوان فضای فعال شهری
۰/۰۸۷	۳	۰/۰۲۹	O14: امکان ایجاد فضاهای متباین و متنوع در طول مسیر رودخانه
۰/۱۲۳	۳	۰/۰۴۱	O15: امکان ایجاد فضاهای چند منظوره در راستای انجام فعالیت های مختلف
۰/۰۶۶	۳	۰/۰۲۲	O16: امکان ایجاد جذابیت شبانه با نورپردازی هنری و مفهومی محدوده
۰/۰۷۸	۳	۰/۰۲۶	O17: فرصت ایجاد دید و منظر به سمت رودخانه
۰/۰۷۵	۳	۰/۰۲۵	O18: امکان ارتقاء وضعیت خرد اقلیم (باد-رطوبت-دما)
۰/۰۹۶	۳	۰/۰۳۲	O19: امکان تبدیل کریدور رود به سیستم سرزنده اکولوژیکی
۰/۰۴۶	۱	۰/۰۴۶	T1: وجود لبه خاموشی از مغازه های بسته و نبود اقتصاد فعال در هر دو لبه رودخانه
۰/۰۰۵	۲	۰/۰۲۵	T2: عدم دسترسی مستقیم به رودخانه تهدیدی بر عملکرد تفرجگاهی آن
۰/۰۳۶	۱	۰/۰۳۶	T3: حذف تصویر ذهنی از مهران رود در حافظه تاریخی شهروندان
۰/۰۳۸	۱	۰/۰۳۸	T4: طرد شدن لبه رودخانه از جانب شهروندان به علت نبود جاذبه های فراغتی
۰/۰۴۳	۱	۰/۰۴۳	T5: کاهش حضورپذیری به واسطه نبود امنیت ناشی از عدم اتصال سایه به بافت اطراف
۰/۰۳۷	۱	۰/۰۳۷	T6: ادامه آلودگی بستر رودخانه با زباله ها تهدیدی بر حفاظت اکولوژیکی آب
۰/۰۵۲	۲	۰/۰۲۶	T7: تبدیل بخشی از رودخانه به پارکینگ کامیون ها
۰/۰۵۸	۲	۰/۰۲۹	T8: افزایش آلودگی هوا به علت تسلط سواره بر هر دو لبه رود
۰/۰۴۸	۲	۰/۰۲۴	T9: آلودگی زیست محیطی رودخانه تهدیدی بر پاکیزگی محیط
۲/۷۶۵	-	۱	جمع نهایی نمرات

تحلیل و ارزیابی عوامل داخلی و خارجی

با توجه به میزان اهمیت هر عامل و مقایسه آن ها با یکدیگر، ضرایب اهمیت بین صفر و یک به عامل مربوطه اختصاص داده می شود. مقدار این ضرایب باید به گونه ای باشد که مجموع ضرایب قوت و ضعف ها، یک باشد. سپس با توجه به عالی یا معمولی بودن قوت ها به ترتیب رتبه ۴ یا ۳ و با لحاظ جدی یا معمولی بودن ضعف ها به ترتیب رتبه ۱ یا ۲ اختصاص داده می شود. در صورتی که جمع کل امتیاز نهایی عوامل داخلی در این جدول بیش از ۲/۵ باشد، قوت های پیش رو بر ضعف های آن غلبه خواهد داشت و چنانچه این امتیاز کمتر از ۲/۵ باشد، بیانگر غلبه ضعف ها بر قوت ها خواهد بود. با نگاهی به جدول ۱ و بر اساس نتایج استخراج شده از پرسشنامه ها، نمره به دست آمده از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی برابر ۲/۳۶ است؛ این عدد بیانگر آن است که ضعف های موجود در محدوده بر نقاط قوت غلبه دارد (۲/۳۶ < ۲/۵). همچنین با بررسی ماتریس ارزیابی عوامل خارجی در جدول ۲ و نمره به دست آمده (۲/۷۶)، نتیجه گرفته می شود که فرصت های پیش رو بر تهدید های منطقه غلبه دارد (۲/۷۶ > ۲/۵)؛ از این نتایج می توان در انتخاب استراتژی ها و تشکیل ماتریس عوامل داخلی و خارجی استفاده کرد. چون جمع امتیاز

نهایی عوامل داخلی بر روی محور X، ۲/۳۶ و جمع امتیاز به دست آمده از عوامل خارجی بر روی محور Y، ۲/۷۶ می باشد، بنابراین استراتژی های بازنگری یا محافظه کارانه (WO) انتخاب خواهند شد (نمودار ۲). راهبرد انطباقی یا راهبرد حداقل- حداکثر تلاش دارد با کاستن از ضعف ها، حداکثر استفاده را از فرصت های موجود ببرد.

امتیاز نهایی ارزیابی عوامل داخلی

نمودار ۲- ماتریس استراتژی ها و اولویت های اجرایی SWOT منبع: نگارندگان

با استناد به نتایج حاصل از تحلیل SWOT استراتژی های ارتقاء کیفی در قالب ۴ گروه زیر و به شرح جداول ۴ و ۵ می باشد. تبیین مهمترین نقاط قوت برای ارائه راهبردهای تهاجمی با تکیه بر بهره گیری از برتری های رقابتی؛ تبیین مهمترین فرصت های موجود برای ارائه راهبردهای بازنگری و تخصیص مجدد منابع برای رفع نقاط ضعف درونی؛ تبیین مهمترین ضعف های درون محدود به منظور ارائه راهبردهای تنوع بخشی؛ تبیین مهمترین تهدیدهای موجود برای ارائه راهبردهای تدافعی جهت رفع آسیب پذیری محدوده. در نهایت نیز فهرست استراتژی های انتخاب شده بر اساس تحلیل SWOT طبق جدول ۶ که سه استراتژی را شامل می شود ارائه گردیده است.

جدول ۴- راهبردهای تهاجمی و تنوعی منبع: نگارندگان

تهدیدها (T)	فرصت ها (O)	SWOT
راهبردهای تنوعی (ST) استراتژی حداقل رساندن نقاط ضعف	راهبردهای رقابتی-تهاجمی (SO) استراتژی نقاط قوت	قوت ها (S)
۱- بهره برداری از موزه رودکنار برای نمایش فرهنگ محلی ۲- بهره گیری از نظارت اجتماعی برای تامین امنیت ۳- حفظ تداوم بدنه و ممانعت از شکست های ناگهانی جداره ۴- توجه به جزئیات معماری جداره های سازنده رودکنار ۵- رعایت آرایش فضایی گیاهان و چیدمان کاشت آن ها ۶- رعایت تعادل در بهره گیری از نرم فضاها و سخت فضاها ۷- تقویت پوشش گیاهی محدوده	۱- تقویت سلسله مراتب حرکتی بر مبنای اهمیت معابر ۲- بهره گیری از الگوهای معماری ابنیه تاریخی در طراحی جدید ۳- استفاده از آب در ایجاد منظر متنوع ۴- بهره گیری از غنای حسی در ایجاد تجربیات مثبت ۵- استمرار استفاده از مصالح بوم آورد در طراحی جدید ۶- ایجاد شبکه ادراک متوالی و پیاپی از نشانه های شهری ۷- تقویت منظر شهری در مقیاس عابری پیاده ۸- تداوم ریتم و ضرباهنگ در جداره ها ۹- افزایش میزان ارتباطات میان دو لبه رودخانه	

جدول ۵- راهبردهای بازنگری و تدافعی منبع: نگارندگان

تهدیدها (T)	فرصت ها (O)	SWOT
راهبردهای تدافعی (WT) استراتژی پرهیز از تهدیدها	راهبردهای بازنگری (WO) استراتژی فرصت ها	ضعف ها (W)
۱- تقویت دسترسی حمل و نقل عمومی به لبه رودخانه ۲- افزایش تعداد پارکینگ ها در محدوده بلافضل سایت ۳- اولویت دهی به حرکت پیاده با محدود کردن سواره ۴- استقرار مبلمان شهری و زیرساخت های معبر پیاده ۵- بهره گیری از حفاظ طبیعی برای تامین ایمنی رودخانه ۶- فراهم آوردن امکان استفاده تفرجگاهی و پرسه زدن ۷- نمایش هویت تاریخی و فرهنگی شهر با المان های هنری ۸- ایجاد دعوت کنندگی با ورودی های تعریف شده ۹- حذف قطعات خالی و فضاها متروکه مجاور مسیر پیاده ۱۰- تامین روشنایی مناسب برای از بین بردن فضاها نا امن ۱۱- قابل رویت بودن و قرانت پذیری فضاها و فعالیت ها ۱۲- بهره گیری از آثار هنری برای نمایش اهمیت آب ۱۳- حفظ حریم رودخانه و عدم اختصاص آن به سایر کاربری ها ۱۴- بهره گیری از پوشش گیاهی مناسب در ایجاد حریم رودخانه ۱۵- ایجاد دسترسی مستقیم شهروندان به آب ۱۶- پاکسازی بستر رودخانه	۱- ایجاد شبکه هم پیوند پیاده از لبه آب به سمت بافت تاریخی ۲- تقویت نقش نشانه ای رودخانه با احیاء آن به لبه فعال شهری ۳- سکانس بندی مسیر و اعطای کارکترهای متنوع به هر سکانس ۴- کاستن از سخت فضاها در راستای نفوذپذیری بصری بیشتر ۵- ایجاد فعالیت های همه شمول برای گروه های مختلف جمعیتی ۶- برقراری عدالت در بهره گیری طیف متنوعی از کاربران فضا ۷- تبدیل رودکنار به کریدور پراوت با کاربری های جاذب جمعیت ۸- امکان برپایی نمایشگاه های هنری و فرهنگی ۹- در نظر گرفتن فضاهایی برای نمایش هنرهای مردمی ۱۰- ایجاد لبه فعال شهری با استقرار کاربری های غیر رسمی ۱۱- ایجاد کاربری های دارای سربز عملکردی ۱۲- تبدیل کریدور رود به سیستم سرزنده اکولوژیکی ۱۳- نورپردازی کانون های مهم کالبدی ۱۴- ایجاد فرصت کالبدی برای مکث و توقف ۱۵- ایجاد دید و منظر به سمت رودخانه ۱۶- ایجاد فضاهای متباین و متنوع در طول مسیر رودخانه ۱۷- ایجاد فضاهای چند منظوره در راستای انجام فعالیت های مختلف	

جدول ۶- استراتژی های انتخاب شده منبع: نگارندگان

ردیف	استراتژی های انتخاب شده
۱	WO ₁ : ایجاد شبکه هم پیوند پیاده از لبه آب به سمت بافت تاریخی مجاور
۲	WO ₄ : کاستن از سخت فضاها در راستای نفوذپذیری بصری بیشتر
۳	سکانس بندی مسیر و اعطای کارکترهای متنوع به هر سکانس WO ₃ :

اولویت بندی راهبردها (جدول QSPM)

تصمیم گیری درباره استراتژی های قابل قبول در برنامه ریزی ها با استفاده از تجزیه و تحلیل علمی و قضاوت شهودی صورت می گیرد. جذابیت هر استراتژی با استفاده از ماتریس برنامه ریزی کمی مشخص شده و استراتژی های دارای جذابیت بالا به عنوان استراتژی های مورد تاکید و اولویت دار در برنامه ریزی ها تعیین می گردد. برای تهیه جدول برنامه ریزی کمی استراتژیک مراحل زیر طی می شود:

۱- ابتدا عوامل داخلی و خارجی و امتیاز وزنی هر یک از آن ها به جدول برنامه ریزی استراتژیک منتقل شده، سپس کلیه استراتژی های قابل قبول پیشنهاد شده، در ردیف بالای ماتریس فهرست می شوند.

۲- برای تعیین جذابیت هر استراتژی در یک مجموعه از استراتژی ها، بنا به اهمیت آن در تدوین هر استراتژی امتیازی از ۱ تا ۴ داده می شود.

۳- برای به دست آوردن جمع امتیاز جذابیت، وزن های مرحله اول را در امتیاز جذابیت مرحله دوم ضرب می کنیم، به این ترتیب، مجموع امتیاز جذابیت هر یک از عوامل هر استراتژی به دست می آید. جمع امتیازهای جذابیت نشانگر جذابیت هر یک از عوامل در یک مجموعه از استراتژی هاست.

۴- از جمع امتیازهای جذابیت هر ستون جدول برنامه ریزی کمی استراتژی، امتیاز جذابیت نهایی هر یک از استراتژی ها به دست می آید که بیانگر استراتژی های است که از جذابیت بیشتری برخوردارند (جدول ۷).

رتبه بندی استراتژی های بر اساس نتایج جدول QSPM با توجه به جمع نمره جذابیت و اولویت هر کدام از آن ها در جدول ۸ طبقه بندی شده است.

جدول ۷- ماتریس برنامه ریزی کمی در برنامه ریزی های استراتژیک منبع: نگارندگان

استراتژی ها						ضرب اهمیت	عوامل داخلی و خارجی
استراتژی ۳		استراتژی ۲		استراتژی ۱			
جمع امتیاز جذابیت	امتیاز جذابیت	جمع امتیاز جذابیت	امتیاز جذابیت	جمع امتیاز جذابیت	امتیاز جذابیت		
۰/۱۸۲	۳/۸	۰/۱	۲/۱	۰/۱۹۲	۴	۰/۰۴۸	S ₁
۰/۱۱۸	۳/۲	۰/۰۴	۱/۱	۰/۱۲۹	۳/۵	۰/۰۳۷	S ₂
۰/۱۰۸	۳/۱	۰/۰۴۲	۱/۲	۰/۱۱۲	۳/۲	۰/۰۳۵	S ₃
۰/۰۸۵	۳/۹	۰/۰۸۸	۴	۰/۰۷۴	۳/۴	۰/۰۲۲	S ₄
۰/۰۵۷	۲/۲	۰/۰۲۸	۱/۱	۰/۰۵۴	۲/۱	۰/۰۲۶	S ₅
۰/۱۵	۳/۵	۰/۰۵۱	۱/۲	۰/۱۷۲	۴	۰/۰۴۳	S ₆
۰/۰۸۸	۳/۴	۰/۰۳۶	۱/۴	۰/۰۶۷	۲/۶	۰/۰۲۶	S ₇
۰/۰۷۷	۳/۱	۰/۰۳۲	۱/۳	۰/۰۹۷	۳/۹	۰/۰۲۵	S ₈
۰/۰۷۹	۳/۳	۰/۰۲۶	۱/۱	۰/۰۸۴	۳/۵	۰/۰۲۴	S ₉
۰/۱۵۷	۳/۵	۰/۰۵۴	۱/۲	۰/۱۸	۴	۰/۰۴۵	S ₁₀
۰/۰۸۶	۳/۲	۰/۰۶۲	۲/۳	۰/۰۹۹	۳/۷	۰/۰۲۷	S ₁₁
۰/۰۷۴	۳/۴	۰/۰۲۶	۱/۲	۰/۰۷۹	۳/۶	۰/۰۲۲	S ₁₂
۰/۰۷۳	۳/۵	۰/۰۲۱	۱	۰/۰۵	۲/۴	۰/۰۲۱	S ₁₃
۰/۰۸۵	۳/۴	۰/۱	۴	۰/۰۲۵	۱	۰/۰۲۵	S ₁₄
۰/۱۸۸	۴	۰/۱۸۸	۴	۰/۱۸۸	۴	۰/۰۴۷	W ₁
۰/۰۸۸	۲/۲	۰/۰۴۴	۱/۱	۰/۱۵۶	۳/۹	۰/۰۴	W ₂
۰/۰۵۲	۲/۳	۰/۰۹۲	۴	۰/۰۳۲	۱/۴	۰/۰۲۳	W ₃
۰/۱۴۴	۴	۰/۰۳۶	۱	۰/۰۹	۲/۵	۰/۰۳۶	W ₄
۰/۱۲۱	۳/۸	۰/۰۳۸	۱/۲	۰/۰۷۳	۲/۳	۰/۰۳۲	W ₅
۰/۰۹۶	۳/۷	۰/۰۲۸	۱/۱	۰/۰۷	۲/۷	۰/۰۲۶	W ₆
۰/۰۲۳	۱/۱	۰/۰۲۷	۱/۳	۰/۰۵۶	۲/۷	۰/۰۲۱	W ₇
۰/۰۲۸	۱	۰/۰۳۹	۱/۴	۰/۰۸۱	۲/۹	۰/۰۲۸	W ₈
۰/۰۳۲	۱/۲	۰/۰۳۵	۱/۳	۰/۰۶۲	۲/۳	۰/۰۲۷	W ₉
۰/۰۸۵	۲/۳	۰/۱۴۸	۴	۰/۱۲۹	۳/۵	۰/۰۳۷	W ₁₀
۰/۱۳۱	۳/۲	۰/۱۶۴	۴	۰/۱۵۵	۳/۸	۰/۰۴۱	W ₁₁
۰/۰۹۱	۳/۵	۰/۱۰۱	۳/۹	۰/۰۹۶	۳/۷	۰/۰۲۶	W ₁₂
۰/۱۱۷	۳/۸	۰/۰۸۳	۲/۷	۰/۱۱۱	۳/۶	۰/۰۳۱	W ₁₃
۰/۰۹۲	۳/۷	۰/۱	۴	۰/۰۸۵	۳/۴	۰/۰۲۵	W ₁₄

نقاط ضعف (W)

۰/۰۲۵	۱/۲	۰/۰۳۱	۱/۵	۰/۰۵۶	۲/۷	۰/۰۲۱	W ₁₅	نقاط فرصت (O)
۰/۰۷۸	۳/۴	۰/۰۸۹	۳/۹	۰/۰۸۲	۳/۶	۰/۰۲۳	W ₁₆	
۰/۰۵۵	۲/۵	۰/۰۴۸	۲/۲	۰/۰۲۴	۱/۱	۰/۰۲۲	W ₁₇	
۰/۰۷۹	۳/۸	۰/۰۸۱	۳/۹	۰/۰۵۲	۲/۵	۰/۰۲۱	W ₁₈	
۰/۰۲۹	۱/۳	۰/۰۳۲	۱/۴	۰/۰۲۵	۱/۱	۰/۰۲۳	W ₁₉	
۰/۰۲۶	۱/۱	۰/۰۳۱	۱/۳	۰/۰۹۱	۳/۸	۰/۰۲۴	W ₂₀	
۰/۱۸۲	۳/۸	۰/۱۹۲	۴	۰/۱۹۲	۴	۰/۰۴۸	O ₁	
۰/۱۵۶	۴	۰/۰۴۶	۱/۲	۰/۱۴۴	۳/۷	۰/۰۳۹	O ₂	
۰/۰۴۸	۲/۳	۰/۰۸۴	۴	۰/۰۲۹	۱/۴	۰/۰۲۱	O ₃	
۰/۱۱۵	۳/۳	۰/۱۳۶	۳/۹	۰/۱۲۲	۳/۵	۰/۰۳۵	O ₄	
۰/۱۶۷	۳/۹	۰/۰۴۳	۱	۰/۱۰۳	۲/۴	۰/۰۴۳	O ₅	
۰/۱۶۹	۳/۶	۰/۱۷۳	۳/۷	۰/۱۸۸	۴	۰/۰۴۷	O ₆	
۰/۱۵۹	۳/۸	۰/۱۶۳	۳/۹	۰/۰۹۶	۲/۳	۰/۰۴۲	O ₇	
۰/۱۴۴	۳/۶	۰/۰۵۶	۱/۴	۰/۰۹۶	۲/۴	۰/۰۴۰	O ₈	
۰/۱۵۱	۳/۷	۰/۰۴۵	۱/۱	۰/۰۹۰	۲/۲	۰/۰۴۱	O ₉	
۰/۱۰۲	۲/۵	۰/۱۵۵	۳/۸	۰/۰۵۷	۱/۴	۰/۰۴۱	O ₁₀	
۰/۱۸	۴	۰/۰۵۸	۱/۳	۰/۱۳۹	۳/۱	۰/۰۴۵	O ₁₁	
۰/۱۱۲	۳/۵	۰/۰۳۵	۱/۱	۰/۰۶۷	۲/۱	۰/۰۳۲	O ₁₂	
۰/۱۵۵	۳/۳	۰/۰۴۷	۱	۰/۰۷۹	۱/۷	۰/۰۴۷	O ₁₃	
۰/۰۹۸	۳/۴	۰/۰۳۱	۱/۱	۰/۰۸۱	۲/۸	۰/۰۲۹	O ₁₄	
۰/۱۳۵	۳/۳	۰/۰۸۶	۲/۱	۰/۰۶۱	۱/۵	۰/۰۴۱	O ₁₅	
۰/۰۸۳	۳/۸	۰/۰۸۸	۴	۰/۸۱۴	۳/۷	۰/۰۲۲	O ₁₆	
۰/۰۵۹	۲/۳	۰/۱۰۴	۴	۰/۰۲۸	۱/۱	۰/۰۲۶	O ₁₇	
۰/۰۲۷	۱/۱	۰/۰۲۵	۱	۰/۰۶۲	۲/۵	۰/۰۲۵	O ₁₈	
۰/۱۰۵	۳/۳	۰/۰۳۲	۱	۰/۰۳۲	۱	۰/۰۳۲	O ₁₉	
۰/۱۷۹	۳/۹	۰/۱۸۴	۴	۰/۱۷۴	۳/۸	۰/۰۴۶	T ₁	
۰/۰۶۷	۲/۷	۰/۱	۴	۰/۰۲۷	۱/۱	۰/۰۲۵	T ₂	
۰/۰۵۴	۱/۵	۰/۰۳۶	۱	۰/۰۹	۲/۵	۰/۰۳۶	T ₃	
۰/۱۲۹	۳/۴	۰/۰۳۸	۱	۰/۰۸۷	۲/۳	۰/۰۳۸	T ₄	
۰/۰۹۰	۲/۱	۰/۱۷۲	۴	۰/۰۹۴	۲/۲	۰/۰۴۳	T ₅	
۰/۰۸۱	۲/۲	۰/۰۴۰	۱/۱	۰/۱۱۸	۳/۲	۰/۰۳۷	T ₆	
۰/۰۵۹	۲/۳	۰/۰۳۳	۱/۳	۰/۰۳۱	۱/۲	۰/۰۲۶	T ₇	
۰/۰۶۹	۲/۴	۰/۰۳۱	۱/۱	۰/۱۰۱	۳/۵	۰/۰۲۹	T ₈	
۰/۰۵۲	۲/۲	۰/۰۵۵	۲/۳	۰/۰۷۶	۳/۲	۰/۰۲۴	T ₉	
۶/۱۲۶		۴/۴۲۹		۶/۴۰۶		۲	جمع امتیازات	

جدول ۸- اولویت بندی استراتژی های انتخاب شده منبع: نگارندگان

اولویت	نمره جذابیت	استراتژی انتخاب شده
۱	۶/۴۰۶	WO ₁ : ایجاد شبکه هم پیوند پیاده از لبه آب به سمت بافت تاریخی مجاور
۲	۶/۱۲۶	WO ₃ : سکانس بندی مسیر و اعطای کارکترهای متنوع به هر سکانس
۳	۴/۴۲۹	WO ₄ : کاستن از سخت فضاها در راستای نفوذپذیری بصری بیشتر

نتیجه گیری

زایش فضای جدید از دل فضای کهن در راستای ممانعت از توسعه برون زا، با هدف توسعه درون زا اهمیت می یابد. در دنیایی که جهانی سازی به سرعت در حال تنزل محیط و یکسان سازی محده های شهری است، مناطق موضوعی نظیر کنار رودخانه در بافت تاریخی، راهی برای حفظ یکتایی مکان ها و تنوع زیستی طبیعت خواهد بود. لبه مهران رود در مجاورت بازار تاریخی تبریز علی رغم برخورداری از پتانسیل های بالای تاریخی (مسجد صاحب الامر- مدرسه اکبریه- یخچال قدیمی و...)، طبیعی (رودخانه مهران رود) و اقتصادی (بازار تاریخی تبریز) به دلیل عدم مدیریت صحیح طراحی به فضای شهری متروک و غیر قابل استفاده تبدیل شده است. با تحلیل انجام یافته درمی یابیم که محدوده در حلقه ای از انواع فضاهای منفی گرفتار شده است و هر گونه ارتباط و اتصال خود را با فضاهای مثبت پیرامونی از دست داده است. تبدیل کناره های رودخانه به جولانگاه سواره به جای اختصاص به پیاده، وجود دیواره های خاموش تجاری صدرا و صاحب الامر، نبود اتصالات تعریف شده از سمت بافت جدید به سوی بافت تاریخی، طراحی پل بازارها با بدنه های صلب و فاقد هر گونه نفوذپذیری بصری همه و همه از جمله عواملی هستند که باعث نادیده گرفته شدن این لبه ارزشمند طبیعی گردیده اند. این پژوهش در راستای پاسخگویی به سوال اول مبنی بر اینکه راهبردهای پیشنهادی برای ارتقاء کیفی محدوده با کاربرد تحلیل SWOT از چه نوعی هستند؟ با استناد به نتایج حاصل از تحلیل SWOT مختصات حاصل از تلاقی امتیازات نهایی عوامل داخلی

و خارجی (۲/۷۶ و ۲/۳۶) در ناحیه مربوط به استراتژی های محافظه کارانه قرار می گیرد. با توجه به غلبه ضعف ها بر قوت ها از یک سو و نیز برتری فرصت های محدود بر تهدیدات آن راهبردهای انطباقی یا بازنگرانه خواهند توانست در راستای ارتقا کیفی محدوده موثر باشند. در پاسخ به سوال دوم مبنی بر اینکه اولویت بندی راهبردهای ارتقاء کیفی محدوده با کاربرد مدل QSPM چگونه است؟ استراتژی ایجاد شبکه هم پیوند پیاده از لبه آب به سمت بافت تاریخی مجاور با کسب نمره جذابیت ۶/۴۰۶ در اولویت نخست و استراتژی های سکانس بندی مسیر و اعطای کارکترهای متنوع به هر سکانس و کاستن از سخت فضاها در راستای نفوذپذیری بصری بیشتر به ترتیب با کسب نمرات ۶/۱۲۶ و ۴/۴۲۹ رتبه های دوم و سوم را به خود اختصاص دادند. بنابراین می توان نتیجه گرفت که در صورت ایجاد گشایش های فضایی در بدنه های صلب مجتمع تجاری صاحب الامر و پل بازارها و تقویت نفوذپذیری عملکردی و بصری می توان این محدوده را به یک لبه فعال شهری تبدیل نمود.

منابع

۱. بهزادفر، مصطفی، حبیب، فرح، فیروزآبادی، احمد و فروزانگر، حمیده (۱۳۹۲): «تبارشناسی هنجارهای کیفی طراحی فضاهای شهری با تاکید بر میزان پدیداری آن ها در عرصه های عمومی»، مدیریت شهری، شماره ۳۲، تهران، صص ۵۷-۸۰.
۲. پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۹): مبانی نظری و فرآیند طراحی شهری، انتشارات شهیدی، چاپ چهارم، تهران.
۳. پاکزاد، جهانشاه (۱۳۹۱): راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران، انتشارات شهیدی، چاپ ششم، تهران.
۴. پورجعفر، محمد رضا (۱۳۹۲): طراحی شهری محیطی آب کنار، دانشگاه تربیت مدرس، چاپ اول، تهران.
۵. توسلی، محمود و بنیادی، ناصر (۱۳۸۶): طراحی فضاهای شهری، انتشارات شهیدی، چاپ دوم، تهران.
۶. رزاقی اصل، سینا (۱۳۸۵): «طراحی شهری شهروند گرا»، شهرداری ها، سال ششم، شماره ۷۴، تهران، صص ۲۰-۲۴.
۷. سریری، عاطفه (۱۳۹۲): معماری منظر، کتابکده کسری، چاپ اول، مشهد.
۸. شکوهی دولت آبادی، محمود و مسعود، محمد (۱۳۸۹): «پیاده راه عاملی برای افزایش سرمایه اجتماعی»، معماری و شهرسازی ایران، شماره ۱، تهران، صص ۵۵-۶۶.
۹. فرجی ملاتی، امین (۱۳۹۴): «بررسی ابعاد کیفیت محیط بافت فرسوده در محله مفت آباد منطقه ۱۳ تهران»، پژوهش های منظر شهر، شماره ۳، شیراز، صص ۶۱-۷۸.
۱۰. کوکبی، لیلا و امین زاده، بهناز (۱۳۸۷): «کاربرد اکولوژی سیمای سرزمین در حفاظت و بهسازی رودخانه های درون شهری، مطالعه موردی: رودخانه خشک شیراز»، علوم محیطی، سال ششم، شماره ۲، تهران، صص ۱۰۵-۱۲۰.
۱۱. گلکار، کوروش (۱۳۹۱): آفرینش مکان پایدار: تاملاتی در باب نظریه طراحی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، چاپ اول، تهران.
۱۲. مشروطی، بهاره (۱۳۹۰): طراحی شهری در حوزه مهران رود تبریز، ساماندهی حد فاصل سه راه راهنمایی تا فلکه دانشگاه، پایان نامه کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه هنر اسلامی تبریز.
۱۳. مجتهدی، بهار (۱۳۸۹): «رودخانه خشک تبریز، محور پایداری شهر»، منظر، شماره ۹، تهران، صص ۱۴-۱۷.
۱۴. Abdul Latip, N., Shamsudin, L., Liew, M. (2012): Functional dimension at Kuala lampur waterfront, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 49, 147-155.
۱۵. Deghati Najd, M., Ismail, N., Maulan, S., Mohd Yunos, M., Dabbagh Niya, M. (2015): Visual preference dimensions of historic urban areas: The determinants for urban heritage conservation, Habitat, 49, 115-125.
۱۶. Tibbalds, F. (1992): Making People Friendly Towns: Improving the Public Environments in Towns and Cities, Harlow, Longman Press.
۱۷. Vayona, A. (2011): Investigating the preferences of individuals in redeveloping waterfronts: The case of the port of Thessaloniki-Greece, Cities, 28, 424-432.
۱۸. www.balmori.com
۱۹. www.maps.google.com
۲۰. www.pdc.us
۲۱. www.portlandstreetcar.org